

Do kulturní krajiny patří také mokřady. Obohacují přírodu

JIŘÍ RÍMÁNEK

Někdo si pod pojmem „mokřad“ možná vybaví močál a pohádku, jak mladý chasník následoval bludičky, a pak navždy zmizel v bažinách i s párem koní a povozem. Jenže mokřady, tedy prostředí na hranici mezi vodou a souší, patří z ekologického hlediska k nejcennějším přírodním systémům. Slouží jako prostředí pro rozmnožování obojživelníků a hnízdění mnoha druhů ptáků, které k životu vyžadují prostředí nasycené vodou. Mokřady produkují kyslík, jsou zásobárnou vody, pohlcují povodňové vlny a ovlivňují i klima. V minulém století v důsledku zavádění zemědělské velkovýroby docházelo k odvodňování mokřadů ve prospěch zemědělské půdy. Na mokřady se pohlíželo jako na neužitečné plochy, které je nutné z krajiny odstranit. V současnosti si již odborná veřejnost uvědomuje i negativní následky takového přístupu, které se projevují úbytkem biodiverzity a ničivějšími následky povodní.

MOKŘADY V NOVÉ ROLI – jako naučný park. Foto: autor

Ovoce a zelenina do škol

Sátíni zemědělský intervenční fond zveřejnil bilanci projektu „Ovoce a zelenina do škol“ za školní rok 2014 – 15. Zapojilo se do něj 6741 škol, celkové náklady dosáhly 191 milionů korun, z čehož tři čtvrtiny pocházely ze zdrojů Evropské unie. Roč-

ní potravinový limit na žáka byl 333 korun a 40 korun na doprovodná opatření. V rámci projektu dostávají žáci prvního stupně základních škol ovoce a zeleninu zdarma. Jeho cílem je podpora zdravých stravovacích návyků. Akce by měla pokračovat i v novém školním roce. (fko)

Laická veřejnost zase vnímá mokřady spíše jako močály, které k životu nepotřebuje.

Ke změně tohoto postoje veřejnosti přispívá i největší severočeská nezisková organizace Čmelák – společnost přátel přírody. Ta v roce 2005 odkoupila zanedbané a odpadem zamořené podmáčené pozemky v Jablonném v Podještědí o rozloze asi šesti hektarů. Společně s dětmi z domova, který sídlí v sousedním zámku Nový Falkenburk, lokalitu uklidila a navrhla její budoucí podobu.

Po vyhloubení tůní začal samovolný vývoj mokřadních společenstev, takže dnes se Čmelák odůvodněné pyšní úspěšným projektem. Kromě ukázkové regenerace je dlouhodobým záměrem této společnosti i to, aby návštěvníci pochopili velký význam zamokřených půd a přijali je jako součást krajiny.

Úpravy mokřadů společností financuje z různých dotací, částečně i ze zahraničí – ze Švýcarska, Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci specializovaných fondů. Důležitým zdrojem jsou i dary od jednotlivců a podniků.

U Eflerových si krávy dělají, co chtějí

Farma v Merbolticích ukazuje trendy moderní a ekologické živočišné výroby.

JAROMÍR HAMPL

Nevelká obec Merboltice v okrese Děčín má podle posledního sčítání přesně 184 stálých obyvatel – a kromě toho i výborné podmínky pro rozvoj zemědělské výroby. Ludvík Efler, který zde i s rodinou hospodář od roku 1992, je plně využívá. Ne náhodou se zaměřuje na chov mléčných krav českého strakatého skotu a také ovcí. Osmdesát krav se pase v nadmořské výšce 400 až 550 metrů v chráněné krajinné oblasti České středohoří.

Krávy jsou umístěny v kravině, a když chtějí, jdou samy na pastvu. Na louce mají i přístřešek. Z 320 hektarů půdy je 290 hektarů travních porostů. Na zbylých třiceti hektarech orné půdy rodina pěstuje obilí, jetel a lusko-obilné směsky jako krmivo. Ludvík Efler většinu pozemků vlastní, pronajatou má pouze čtvrtinu celkové plochy. Farma je od roku 2000 vedena v systému ekologického zemědělství.

Dojnice bez stresu

„Základní rozdíl mezi ekologickým a konvenčním chovem spočívá v povinnosti zajistit přístup zvířatům na pastvu kdykoliv, když to podmínky dovolí,“ vysvětluje majitel. Ustájení musí být volné, zvířata nesmí být ve stáji přivázána. Podmínky chovu ve stájích musí zaručovat pohodlí dojníc, na jedno zvíře je nutných šest metrů čtverečních plochy.

Počet zvířat na pastvě je také omezen, aby se minimalizovalo udusání půdy, eroze a znečištění způsobené zvířaty. Hlavní ekonomickou činností farmy je výroba mléka ve třídě „bio“, kterého větší část obden dodávají do Polabské mlékárny ve Varnsdorfu.

Chov má průměrnou užitkovost asi 6000 litrů za laktaci a krávy tu zvládnou i deset laktací bez zánětů či jiných problémů. „Nikdy jsme netoužili po rekordech v dojivosti. Nepotřebují, aby mi kráva dojlila 40 litrů, a po dvou letech jsem ji musel poslat na jatka,“ vysvětluje ze-

JEN SPOKOJENÁ KRÁVA dává špičkové mléko. Foto: archiv autora (3x)

NA VÝSTAVĚ. Každý zemědělec se rád pochlubí vlastní produkcí.

ZÁZRAK TECHNIKY. Automat eviduje množství nadojeného mléka.

mědělec. Nyní dosahuje užitkovost asi jedenadvaceti litrů na den. Obsah tuku v mléce je 4,2–4,3 procenta, když re-publikový průměr je asi 3,9 procenta. Roční produkce

pak dosahuje půl milionu litrů mléka nejvyšší kvality.

Farmu obhospodářují manželé Eflerovi se čtyřmi zaměstnanci. Po studiu na Vysoké škole zemědělské se

k nim nyní připojila i nejstarší dcera.

Jak říká majitel, stádo se dojí dvakrát denně: „Polovinu stáda nyní dojíme roboticky, což je další krok k přirozenému chování zvířat. Kráva přichází sama a mléče se dát podojit kdykoliv.“

A má to i pozitivní důsledky pro chovatele, protože při přirozeném režimu dojení se dojivost zvyšuje až o deset procent. Robot Lely nahradí dva pracovníky, pořizovací cena byla čtyři miliony korun. Nyní prochází farma rekonstrukcí, která umožní zvětšení kapacity kravína o dalších čtyřicet kusů krav.

Mléko dojí robot

Je jinak mimořádně zajímavé pozorovat, jak se krávy chovají. Jsou vybaveny obojkem s čipem, podle kterého je robot rozeznává. Zkontroluje, o kterou krávu se jedná a kolikrát již byla na dojení (některé krávy to totiž kvůli žrádlu zkoušely několikrát po sobě) a nasype jádro nebo šrot. Kráva klidně stojí v uzavřeném boxu, který ji nijak neomezuje.

Na otočném ramenu se pod její vemeno dostane nástavec s pružnými kartáčky, které omyjí každý struk, a za pomoci senzorů nasadí vydezinfikované strukové nasadce. Robot pak nahlásí, kolik mléka a ze kterého struku bylo nadojeno. A to není fikce budoucnosti, nýbrž realita těchto dnů. V budoucnu zamýšlí Eflerovi vybudovat na farmě mlékárnu, kde část produkce zpracují na sýr.

Majitel má po ruce i několik výmluvných čísel, které názorně dokládají, jak se zvyšuje počet ekologických farem zaměřených na produkci mléka. Zatímco v roce 2008 jich bylo na území republiky 33, loni již 123.

Počet dojníc se pohybuje okolo sedmi tisíc kusů, což jsou asi dvě procenta jejich celkového stavu. Jenže biomléko je dražší, a tak o něj v tuzemsku není dostatečný zájem. Přes odbytovou organizaci České biomléko, kterou pro potřeby svých členů založil Svaz ekologických zemědělců PRO-BIO, část produkce směřuje do Německa.

Pupeny obsahují cenné látky, které lze využít i v léčitelství

Pěstováním bylin navazuje Jarmila Podhorná na nejlepší tradice našich předků a dokazuje, že s podnikáním lze úspěšně začít i v důchodu.

ZUZANA JUNGOVÁ

Půjde-li vše podle plánů Jarmily Podhorné, Brodek u Konice se už brzy dostane na mapu moravských přírodních pozoruhodností. Ve zdejším nenarušené přírodě totiž vzniká jedinečná bylinková a stromová zahrada, sloužící široké veřejnosti k poznávání rostlin a majitelce k přípravě bylinkových tinktur.

Společnost s příznačným názvem „Naděje“ založila v roce 1998 odvážná žena Jarmila Podhorná, která se dá označit v podnikání za naprostý fenomén. Podnikat totiž začala až v důchodovém věku. Profesí učitelka přírodopisu základní školy se rozhodla začít ve velkém pěstovat byliny a vyrábět z nich tinktury, masti a oleje, ale hlavně rozvíjet dosud u nás neznámou oblast gemmoterapie – využívání pupenů bylin a stromů. Téměř „na zelené louce“ vybudovala multifunkční centrum zahrnující bylinkovou zahradu, laboratoře pro výrobu gemmoterapeutik a přednáškové míst-

nosti. Hlavně však dala práci desítkám lidí.

Jarmila Podhorná má i ve svých sedmdesáti letech plno nápadů a energie. Na ploše dvou hektarů nyní vytváří pozoruhodnou zahradu, v níž vysazuje stromy podle plánů Josefa Dostála, bývalého ředitele Průhonického parku.

Bříza, olše, habr

Arboretum je navrženo tak, že v Evropě bude naprostým unikátem. Krok za krokem – nebo lépe strom za stromem – zde vzniká ojedinělé dílo, které bude čítat víc než padesát druhů stromů. Ty přitom obvykle v přírodě vedle sebe nerostou. Na jednom místě návštěvníci uvidí například bez černý, borovici, aralku mandžuskou, buk, břízu, olši, habr, černý jeřáb, lísku a další. Rozmanitost druhů je klíčem ke zdravému ekosystému. Díky správné kombinaci stromů pupenový sad lépe odolává nemocem i škůdcům.

První desítky stromů jsou už vysázené. Dá se říct, že majitelka peníze vydělané jinou podnikatelskou činností přeměňuje ve stromy. Tento

ZAHRADA Jarmily Podhorné. Foto: autorka

krát výsadbu nechce financovat úvěrem, ale věří, že nalezne spřízněné duše, které sázení stromů podpoří. Vždyť celý projekt je vyčíslený na třicet milionů korun.

Chystá se oslovit zejména firmy, které mají podíl na znečišťování ovzduší. Ale také plánuje nabídnout možnost jednotlivcům, aby si zde vysadili vlastní strom. Ostatně každý, kdo tak v životě

učiní, může být pyšný na to, že svým způsobem vylepší životní prostředí jiným.

Vždyť stromy čistí vzduch, pohlcují vodu, výrazně snižují intenzitu větru a v létě mají přirozený chladicí účinek. Možná je k tomu Brodek předurčen už tím, že ve znaku má strom. V současnosti vysazuje podnikatelka především stromy, které se nejvíce využívají ke sběru pupe-

nů, jako topoly, olše a vrby.

„V závětném a chráněném místě vysazujeme teplomilné druhy stromů – kaštan jedlý, jeřáb oskeruše, jinan, ořešák americký. V plánu jsou též japonské hlohy, významující se silně pozitivními účinky na srdce a cévní aparát,“ říká majitelka Naděje. Nejvíce si cení tinktury z topolů, která pomáhá zmírňovat následky boreliózy.

Strom, přítel člověka

Jeden z pragmatických důvodů výsadby je snaha mít pod kontrolou všechny kroky pro výrobu, od pěstování a sklizení až po výstup v podobě konečného produktu. Tak může majitelka stoprocentně zajistit čistotu vstupních surovin.

Učit ostatní vztahu k přírodě chápe přitom jako své poslání. Z toho vychází i bezpočet přednášek této energetické dámy. K jejím silným stránkám patří pracovitost, houževnatost a schopnost dotáhnout věci do konce.

Zahrada je volně přístupná veřejnosti a slouží jako přednášková a výukové středisko

pro všechny, kdo chtějí získat znalosti o rostlinách a jejich pozitivních účincích na člověka. Jestli uvažujete o zajímavém tematickém výletě, neměli byste si pěstírnu bylin Naděje v Brodce u Konice nechat ujít. Ovšem je nutné domluvit se na termínu na webu www.nadeje-byliny.eu, abyste si zajistili výklad.

Jak říká Jarmila Podhorná, stromy nás učí hlavně vnímat krásu.

ve zkratce

● Název „Naděje“ vznikl proto, že právě bylinky jsou velikým příslibem medicíny 21. století.

● Gemmoterapie využívá sílu pupenů, v nich je soustředěn genetický potenciál rostlin, tedy nejvyšší koncentrace účinných látek.

● V zahradě roste 70 druhů léčivých rostlin na ploše 1500 metrů čtverečních. Projekt „pupenové zahrady“ vzniká na ploše dvou hektarů.